

УДК 339.5

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.02.14>

Шабатура Тетяна Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
і економіки підприємства
Одеського державного аграрного університету
ORCID 0000-0002-7107-0167
ta_sha77@ukr.net

Галицький Олександр Миколайович,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економічної теорії
і економіки підприємства
Одеського державного аграрного університету
ORCID 0000-0001-9549-7627
oleksandrgalickij9@gmail.com

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація

Метою статті є систематизація критеріїв оцінки державної підтримки виробників агропродовольчої продукції, що використовується у світовій практиці; аналіз показників, розрахованих для України в динаміці й у порівнянні зі світовими тенденціями; виявлення особливостей державної підтримки вітчизняних агропродовольчих підприємств.

Наукова новизна. Запропоновано використання основних критеріїв оцінки державної підтримки виробників агропродовольчої продукції, що використовуються у світовій практиці. Проаналізовано критерії підтримки агропродовольчих підприємств та споживачів агропродовольчої продукції в Україні. Виявлено особливості державної підтримки агропродовольчої сфери, зокрема аграрного сектору національної економіки.

Висновки. Аналіз державної підтримки агропродовольчих підприємств України на основі використання критеріїв оцінки ОЕСР довів, що основними причинами недостатнього обсягу державної фінансової підтримки вітчизняної агропродовольчої сфери, безумовно, можна вважати: фінансування за залишковим принципом; корумповану складову та постійний дефіцит державного бюджету; подорожчання кредитних ресурсів у тандемі із знеціненням національної валюти, що генерують загрозу забезпечення агропродовольчих підприємств власними обіговими потоками, від чого залежить ефективність розвитку галузі в цілому. Зважаючи на це, механізм державного регулювання агропродовольчих підприємств має відповідати європейським вимогам соціально-економічного розвитку, а тому характеризуватися спрямуванням дій у напрямку підтримки як економічних, так і соціальних проблем розвитку агропродовольчої сфери.

Ключові слова: державна підтримка агропродовольчої сфери; аграрний сектор; агропродовольчі підприємства; страхування дотації; кредитування.

Shabatura Tetyana S.,
Ph. D. in Economics, Associate professor
Associate professor Department of Economic Theory
and Economics of the Enterprise
Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0002-7107-0167
ta_sha77@ukr.net

Halytskyi Olexandr M.,
Ph. D. in Economics, Associate professor
Associate professor Department of Economic Theory
and Economics of the Enterprise
Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0001-9549-7627
oleksandrgalickij9@gmail.com

STATE SUPPORT OF AGROINDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Abstract

The purpose of the article is to systematize the criteria for assessing the state support to producers of agri-food products used in world practice; Analysis indicator for Ukraine in the dynamics and compared with global trends and identifying features of state support for domestic agricultural enterprises.

Scientific novelty. The use of the main criteria for assessing the state support of producers of agri-food products used in world practice is proposed. The criteria of support of agro-food enterprises and consumers of agro-food products in Ukraine are analyzed. The peculiarities of state support of the agro-food sector, in particular, the agrarian sector of the national economy, are revealed.

Conclusions. The analysis of state support to Ukrainian agro-food enterprises based on the use of OECD assessment criteria has proved that the main reasons for insufficient level of state financial support for the domestic agro-food sector can of course be considered: financing on a residual basis; corrupt component and constant deficit of the state budget; a rise in the cost of credit in tandem with the depreciation of the national currency, which threatens the provision of agro-food enterprises with their own flows, which depends on the efficiency of the industry as a whole. Against this background, the mechanism of state regulation of agri-food enterprises must be in line with the European requirements of socio-economic development, and therefore characterized by targeting actions aimed at supporting both economic and social problems of the development of the agro-food sector.

Key words: state support of agro-food sphere; agrarian sector; agro-food enterprises; grant insurance; lending.

Постановка проблеми. Посилення процесів глобалізації та загострення проблем забезпеченості агропродовольчою продукцією населення України та світу потребують переходу на інноваційну модель розвитку вітчизняних агропродовольчих підприємств, нарощення їх економічного потенціалу з метою подальшої інтеграції у світову продовольчу систему. Тому реалії сьогодення вимагають не тільки якісного стрибка у розвитку агропродовольчих підприємств, а й забезпечення їх відповідним механізмом державного регулювання в контексті нарощення їх економічного потенціалу. Національна політика у векторі надання відповідної державної підтримки та реалізації заходів державою з регулювання агропродовольчої сфери національної економіки має бути не просто результативною з позиції зростання показників соціально-економічної ефективності агропродовольчих підприємств, а й має заохочувати та сприяти укріпленню статусу агропродовольчої держави в європейському та світово-

му просторі. Тому сьогодні як ніколи актуалізується питання забезпечення найефективнішого використання бюджетних коштів для агропродовольчої сфери, що неможливо без проведення всебічної оцінки існуючого рівня та якості державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню особливостей агропродовольчої політики економічно розвинутих країн світу, а також критеріїв, що використовуються для оцінки її ефективності як в європейських країнах, так і в Україні, присвячено багато уваги в працях таких відомих науковців, як: О. П. Дяченко [1], Ю. В. Кернасюк [2], Т. Коваленко [3], Т. А. Кулаковська [4], М. А. Латинін [5], В. С. Лебідь [6], О. Т. Левандівський [7], І. М. Мищак [8], В. М. Онегіна [9], І. Ю. Гришова [13; 14] та ін. Проте малодослідженим залишається питання можливості й необхідності застосування в Україні світового досвіду оцінки державної підтримки агропродовольчої сфери.

Метою статті є систематизація критеріїв оцінки державної підтримки виробників

агропродовольчої продукції, що використовується у світовій практиці; аналіз показників, розрахованих для України в динаміці й у порівнянні зі світовими тенденціями; виявлення особливостей державної підтримки вітчизняних агропродовольчих підприємств.

Виклад основного матеріалу. Агровиробнича сфера є підґрунтям для забезпечення як продовольчої безпеки будь-якої держави, так і основою нарощення її харчового потенціалу, тому підтримка розвитку агропродовольчих підприємств у контексті нарощення їх економічного потенціалу – один із стратегічно важливих напрямків реалізації державної політики будь-якої країни світу.

На відміну від розвинених держав світу (США, Канади, держав ЄС), Україна використовує свою природно-ресурсну платформу лише на третину, про що свідчить відставання за показниками соціально-економічної ефективності розвитку вітчизняних агропродовольчих підприємств від аналогічних виробників економічно розвинутих країн світу.

Для більш ґрунтовної уяви щодо тенденцій розвитку агропродовольчих підприємств України доцільно підійти до дослідження динаміки їх функціонування й одержання відповідної державної підтримки з позиції аналізу аграрного виробництва як основи розвитку вітчизняної продовольчої індустрії та аналізу харчових підприємств як продовольчого фундаменту національної економіки.

Так, Україна на міжнародному аграрному ринку, за проведеним дослідженням ФАО, поступається практично в два рази світовим конкурентам (США, Канаді) по: врожайності зернових культур – США та економічно розвинутих європейським країнам; продуктивності тварин – світовому економічному лідеру Канаді. Інакше кажучи, покращення економічного становища країни спроможне забезпечити підвищення продуктивності аграрного

сектору, що, безумовно, неможливо без відповідного удосконалення заходів державної підтримки сільського господарства. Разом із цим реалії обмеженості державного бюджету, а також щорічне скорочення державних видатків на підтримку агропродовольчої сфери національної економіки, особливо аграрного сектору, з урахуванням інтеграції держави у європростір, загострюють проблему результативного використання державного бюджету. Хибним є розуміння того, що державна підтримка агропродовольчої сфери окреслюється тільки розмірами бюджетних асигнувань, адже особливість її надання розкривається через підтримку ринкових цін, а не лише виконанням бюджетних програм [13].

Однією із визначальних та неупереджених потреб в удосконаленні заходів державного регулювання та підтримки агропродовольчої сфери України, на нашу думку, є високий рівень ризикованості аграрного виробництва.

Так, в умовах постійних змін ринкових тенденцій генерування цінових ризиків викликано непрогнозованою зміною цін, що, як правило, позначається на зростанні матеріальних втрат, які несуть агропродовольчі виробники. Слід зазначити, що існує цілий ряд факторів, які впливають на рівень цін безпосередньо в аграрному секторі, основними з яких є: несприятливі погодні умови, недосконала державна політика, зміни ринкової кон'юнктури, де одним із визначальних чинників впливу на розвиток аграрного виробництва є висока еластичність ціни за виробничими масштабами у відповідь на низьку еластичність споживчого попиту за фактором доходу. Більш того, аграрій перебуває в межах дії концентрованого, а за деякими критеріями, навіть, монополізованого постачання ресурсів та надання послуг із переробки сільськогосподарської продукції, що, у свою чергу, генерує суттєвий диспаритет цін (Рис. 1).

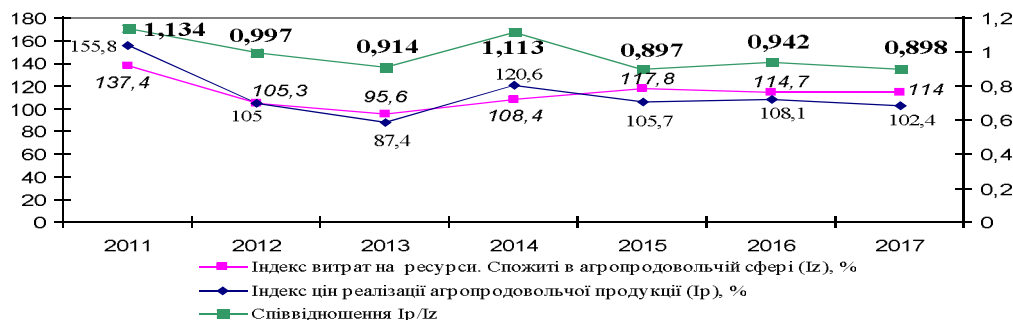

Рис. 1. Динаміка індексів цін на ресурсів, спожитих в агропродовольчій сфері

* Побудовано автором за даними [10–12]

Із метою мінімізації негативного впливу ризиків на розвиток аграрного виробництва виробники сільськогосподарської продукції прагнуть скористатися фінансово-кредитними послугами, зокрема страхуванням сільськогосподарської продукції. Проте, через недосконалість розвитку фінансово-кредитного механізму, при забезпеченні підтримки аграрного виробництва виникає загроза генерування страхових ризиків для галузі в цілому. Саме тому є потреба у залученні агровиробниками кредитних коштів, використання яких супроводжується загрозою недотриманням кредитних вимог, що, у свою чергу, генерує кредитні ризики [14].

Високий рівень ризикованості розвитку аграрного сектору національної економіки змушує фінансово-кредитні установи значно підвищувати для агровиробників рівень кредитних ставок порівняно з іншими кредитами (Рис. 2), у результаті чого агропідприємства опиняються в дещо жорстких умовах розвитку.

Враховуючи жорсткі умови кредитування виробників аграрного сектору, держава за рахунок використання державних коштів намагається мінімізувати зазначену нерівність умов шляхом надання часткової компенсації кредитного тіла.

Поряд із цим, у напрямку здійснення регулювання та підтримки розвитку агропродовольчих підприємств, державою застосовуються такі інструменти реалізації зазначених заходів:

1) грошово-кредитні, які використовуються державою для впливу на обіг грошової маси;

2) податкові, призначення яких полягає у введенні податкових пільг, означенні диференційованої ставки податків, звільненні від податків та ін.;

3) пільгові, що використовуються урядом із метою кредитування інвестиційних програм розвитку, мінімізації ризиків при страхуванні врожаїв сільськогосподарських культур;

4) бюджетні, що призначені при плануванні державного бюджету на наступний рік за напрямками субсидування та кредитування агропродовольчих підприємств, а також заснування відповідних державних агропродовольчих фондів на місцевому та регіональному рівнях тощо;

5) цінові, що призначені для регулювання чи визначення граничного рівня цін на певні види агропродовольчої продукції [1; 5].

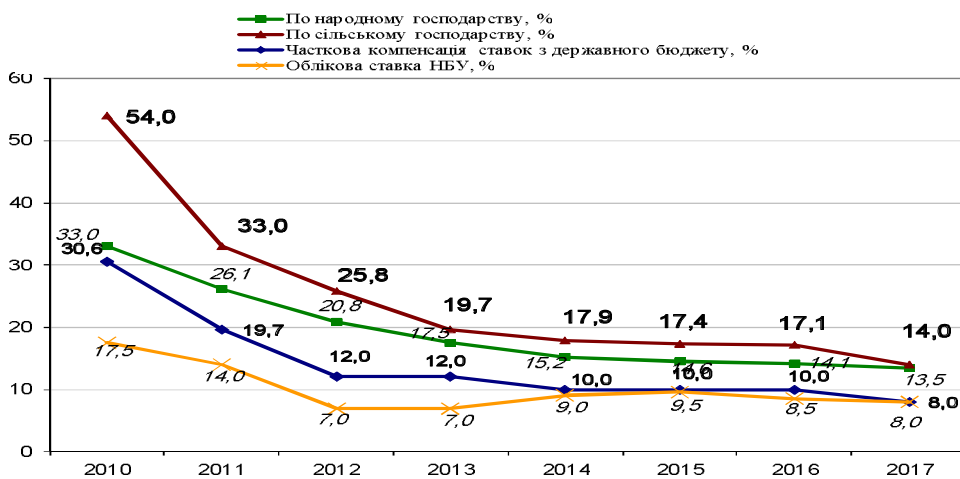

Рис. 2. Динаміка середньорічних процентних ставок за кредитами
* Побудовано автором за даними [10–12]

Стосовно державної підтримки агропродовольчої сфери національної економіки, то тут варто відзначити, що, незважаючи на реалізацію всіх запланованих державних програм підтримки або, навпаки, часткової відмови від певних державних важелів регулювання, постійно існує ймовірність генерації як позитивних, так і негативних наслід-

ків для розвитку агропродовольчої сфери (Рис. 3).

Слід вказати, що вектор дії наслідків державних важелів регулювання та підтримки на розвиток агропродовольчої сфери національної економіки може проявлятися за одним із двох сценаріїв підтримки. Сценарій підтримки X демонструє реалізацію прямої

державної підтримки агропродовольчого виробництва товару А. У свою чергу, це сприяє імпорту товару А, мінімізації чи усуненню його експорту та низькому валютному курсу.

Наслідками представленого сценарію, насамперед, буде різке зниження цін на внутрішньому ринку, що генеруватиме зростання виробничих витрат товару А.

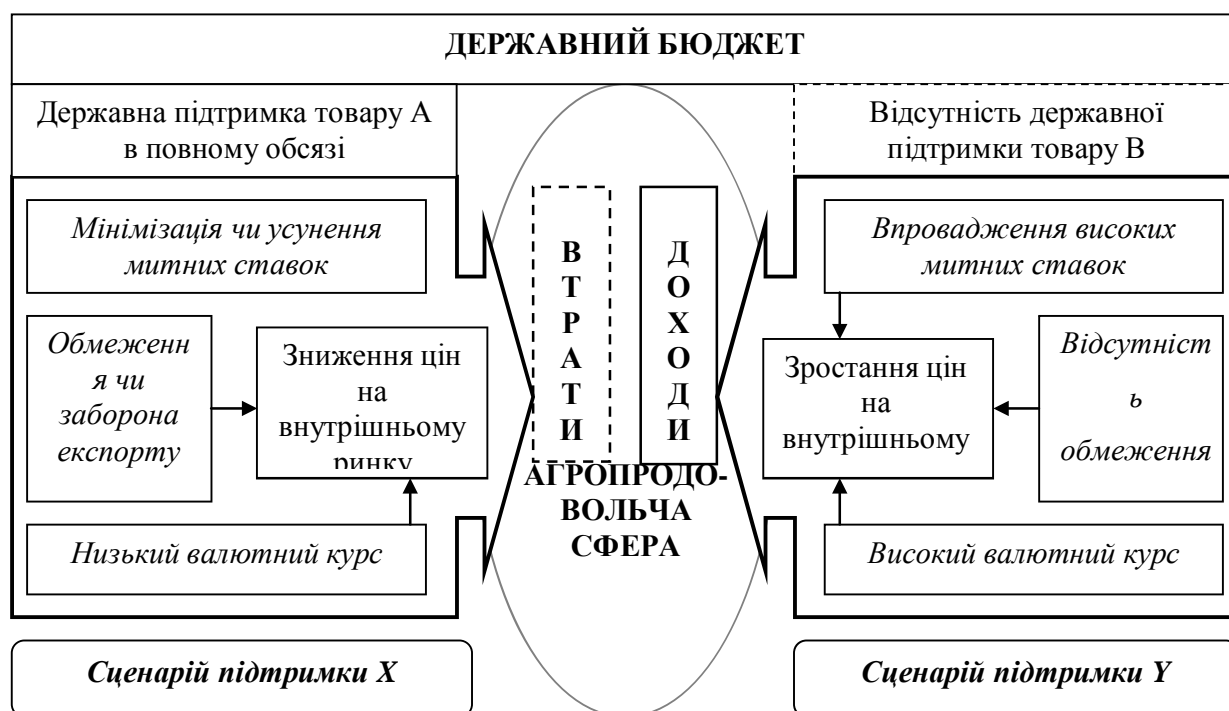

Рис. 3. Наслідки дії державних інструментів регулювання на розвиток агропродовольчої сфери

* Побудовано автором на основі [9]

Сценарій підтримки Y позначає, що навіть за відсутністю прямої державної підтримки агропродовольчої сфери виробники товару В все ж таки одержуватимуть певні доходи, чому сприятиме введення високих митних ставок та високого валютного курсу. Наслідком використання зазначених державних інструментів підтримки агропродовольчої сфери буде неодмінне підвищення цін, що надасть можливість агропродовольчим підприємствам одержати доходи від реалізації товару В.

Через застосування механізмом державної підтримки цілого комплексу інструментів регулювання розвитку агропродовольчої сфери та зважаючи на потребу постійного проведення міжнародних порівнянь, у світовій практиці застосовується система особливих критеріїв оцінки державної підтримки виробників агропродовольчої продукції, що опирається на співставлення внутрішніх цін на цю продукцію зі світовими.

Зазвичай, ці критерії розмежовують за такими основними групами [5]:

- критерії оцінки підтримки виробників агропродовольчої продукції;
- критерії оцінки підтримки споживачів агропродовольчої продукції;
- критерії оцінки загального обсягу підтримки агропродовольчої сфери.

Критерії оцінки підтримки агропродовольчих підприємств використовуються для розрахунку обсягу субсидування чи оподаткування суб'єктів господарювання агропродовольчої сфери. Для їх обчислення внутрішні ціни зіставляються зі світовими цінами. Позитивна вага розриву між внутрішніми та світовими цінами вказує на наявність державної підтримки вітчизняного виробника, тоді як негативна – навпаки про його оподаткування.

Зазначені критерії обчислюються за абсолютними показниками:

- 1) MPS (підтримка ринкових цін) та PSE (загальна підтримка виробників);
- 2) за відсотковими показниками (PSE, %);
- 3) коефіцієнтних розрахунків: NPCr (номінальний коефіцієнт захисту виробників) й

НАСр (номінальний коефіцієнт допомоги виробникам).

Значення розрахованих NPCр та НАСр можуть перевищувати чи бути меншими за одиницю.

У першому випадку національні виробники отримують ціни вищі за світові, у другому – нижчі. За умови, якщо MPS дає можливість розрахувати за абсолютним критерієм розмір збитку або прибутку агровиробників через дію розриву між внутрішніми та світовими цінами, до розрахунку PSE, крім MPS, враховується розмір трансфертів виробникам від споживачів та платників податків.

Відсотковий PSE вказує на частку доходів агровиробників, що з'явилася через державне регулювання й застосовується для часових та міжнародних зіставлень [2].

В основному державне регулювання та підтримка розвитку вітчизняної агропродовольчої сфери демонструє різновекторність реалізації державних заходів, механізм дії якого синхронізує в собі інтереси зацікавлених сторін. Як наслідок, окреслився ряд державних пріоритетів, що означило стратегічність розвитку для національної економіки агропродовольчої сфери, де саме аграрний сектор виступає стратегічною галуззю розвитку держави, а стратегія інтеграції України в європростір означуватиме її як аграрну країну.

Доказом, що наочно вказує на статус України як аграрної країни, є зіставлення ключових макроекономічних критеріїв розвитку аграрних підприємств у деяких економічно розвинутих і постіндустріальних країнах світу.

Так, питома вага аграрних підприємств переважної більшості зазначених держав у валовій доданій вартості економіки країни в цілому характеризується доволі низькою часткою, що не перевищує 4 %. До цієї групи країн відносяться, як правило, економічно розвинені держави: США, країни ЄС, Австралія, Норвегія, Республіка Корея, Японія, Швейцарія, Канада. Другу групу за питомою вагою розвитку аграрних підприємств у валовій доданій вартості економіки країни в цілому представляють країни з часткою, що є не більшою за 10 %. Це, здебільшого, постсоціалістичні держави: Литва, Латвія, Польща, Російська Федерація та Білорусь. Найбільшу питому вагу мають Україна та Румунія, зна-

чення отриманих показників по яких становить від 12 до 13 %. При цьому слід наголосити, що в загальній структурі економічно активного населення, зайнятого в аграрній сфері у світі, питома вага економічно активного населення, зайнятого в аграрному секторі України, сягнула 0,24 %. Доцільно простежити динаміку виходу валової аграрної продукції з розрахунку на душу населення й надання державної підтримки аграрному сектору країн світу та виокремити їх за відповідними групами.

Як свідчить наведена динаміка, країни світу мають певні відмінності у виході валової аграрної продукції на душу населення та рівні державної підтримки аграрного сектору економіки країни. Разом із цим слід зазначити про відсутність залежності між цими критеріями оцінки. Так, неспростовним лідером світового агровиробництва є США, проте рівень державної підтримки аграрного виробництва за світовими критеріями характеризується найнижчим показником – 0,9 %. Найвищий показник, що характеризує вихід аграрної продукції на душу населення за світовими критеріями, демонструє Словенія, проте для цієї країни характерною є досить низька питома вага у світовому сільському господарстві та доволі значний рівень державної підтримки – 1,7 %, що рангує країну за п'ятою сходинкою серед решти країн світу.

Державами з протилежно високим рівнем державної підтримки, але з низьким рівнем виходу аграрної продукції з розрахунку на душу населення – є Румунія та Туреччина. Разом із цим питома вага Румунії у світовому сільському господарстві є доволі істотною (0,5 %), а Туреччини – взагалі визначальною (2,22 %).

Низка країн, для яких характерний високий рівень виходу виробленої аграрної продукції з розрахунку на душу населення та простежується суттєва розбіжність державної підтримки сільського господарства, представлена Республікою Корея (3,5 %), Швейцарією (1,8 %) та Новою Зеландією (0,2 %).

Решта країн світу, за якими наведена відповідна динаміка, характеризується незначним рівнем виходу аграрної продукції з розрахунку на душу населення (Україна, Чеська Республіка) та доволі низьким рівнем державної підтримки аграрного сектору (0,7 %, 1,5 % відповідно).

Отже, наведені дані свідчать про відсутність у світі прямої залежності між ступенем державної підтримки аграрного сектору та ступенем його розвитку як для економіки однієї держави, так і для всього сільського господарства світу. Іншими словами, немає сенсу наголошувати на тому, що для держав із високим рівнем державної підтримки характерний високий рівень аграрного виробництва. Так, у Кореї доволі значна державна підтримка аграрного виробництва відповідає критеріям вагомості світових аграрних держав; у Туреччині – тільки критеріям сільськогосподарського виробництва світу; разом із тим найсуттєвіша державна підтримка аграрного виробництва, що є характерною для Румунії, не дає їй можливості посісти передові позиції аграрної країни світу. Для світових лідерів з аграрного виробництва також характерний різний рівень державної підтримки розвитку сільського господарства.

Проводячи паралель між розмірами наданої державної підтримки в Україні з іншими країнами, слід підкреслити високий рівень субсидування аграрної сфери останніми, насамперед європейськими країнами, що, безумовно, впливає на формування конкурентоспроможності європейської сільськогосподарської продукції: упродовж 2016 – 2017 років сукупний обсяг державної підтримки сільського господарства становив приблизно 60 млрд євро щорічно, що у відносному виразі складає 20 % від валової аграрної продукції чи приблизно 525 євро з розрахунку на 1 гектар. У розрізі країн державна підтримка агропродовольчого сектору дещо коливається. Так, у Бельгії та Нідерландах на один гектар виділено приблизно 500 євро, Польщі – 345 євро, тоді як в Україні значення показник коливається від 10 до 20 євро.

Серед існуючих сьогодні методик оцінки рівня державної підтримки сільського господарства найактуальнішою в практичному напрямку застосування є методологія Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). За її методикою рівень сукупної підтримки сільського господарства (**Total support estimate – TSE**) виступає ключовим критерієм оцінки рівня державної підтримки сільського господарства, що враховує оцінку рівня підтримки виробників, споживачів і загальних послуг. Цей показник представлений

сукупністю трансфертів, отримуваних від платників податків і споживачів, та вимірює сукупні витрати підтримки сільського господарства, тобто включає сумарно показники **PSE, GSSE** і трансфертів від платників податків споживачам у **CSE**) [8].

Треба зазначити, що цей критерій оцінювання рівня **TSE** не враховує частки агропродовольчого сектору в національній економіці, що безпосередньо для нашої країни має неабияке значення, оскільки частка вітчизняного агропродовольчого сектору в економіці України є порівняно вищою, ніж в ЄС чи США. Відомим є той факт, що на Україну припадає приблизно 25 % чорноземів світу, а площа сільськогосподарських угідь складає 43 млн га (72 % від загальної площі країни), тому аграрний сектор завжди був серед пріоритетів розвитку країни та є одним із ключових секторів національної економіки (формує 24 % випуску продукції та 18 % ВВП країни).

Стабілізація такої ситуації безумовно вимагає втручання держави у розвиток агропродовольчого сектору шляхом надання відповідної підтримки за рахунок коштів державного бюджету, основними напрямками реалізації якої є: підтримка на пільгових умовах кредитування на короткостроковий період сезонних витрат аграрних виробників; надання компенсацій, субсидій, дотацій, де кошти були спрямовані на суміжні галузі й на забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та інвестиційної привабливості виробників; забезпечення на основі лізингу аграріїв машинобудівною продукцією; фінансування капітальних вкладень агропромислового комплексу на безповоротній основі й інвестування за централізованими та децентралізованими цільовими проектами; спеціалізована державна підтримка, спрямована на розвиток фермерства, створення централізованих фондів насіння і ветеринарних препаратів, сезонних запасів запасних частин; фінансування розвитку системи аграрної освіти й науки; у межах цільових конкурсних програм фінансування інвестицій на безповоротній основі та надання державних гарантій щодо залучених інвестиційних кредитів.

Висновки. Наведений аналіз державної підтримки агропродовольчих підприємств України на основі використання критеріїв

оцінки ОЕСР довів, що основними причинами недостатнього обсягу державної фінансової підтримки вітчизняної агропродовольчої сфери, безумовно, можна вважати: фінансування за залишковим принципом; коруптовану складову та постійний дефіцит державного бюджету; подорожчання кредитних ресурсів у тандемі із знеціненням національної валюти, що генерують загрозу забезпечення агропродовольчих підприємств власними обіговими потоками, від чого залежить ефективність розвитку галузі в цілому. Зважаючи на це, механізм державного регулювання агропродовольчих підприємств має відповідати європейським вимогам соціально-економічного розвитку, а тому характеризуватися спрямуванням дій у напрямку підтримки як економічних, так і соціальних проблем розвитку агропродовольчої сфери.

Список використаних джерел:

1. Гришова І. Ю., Дяченко О. П. Дієвість механізмів державного управління в сфері протидії тіньовій економіці в Україні. *Право та державне управління*. 2016. № 3. С. 183–189.
2. Кернасук Ю. В. Світовий досвід державної підтримки агробізнесу. Агробізнес сьогодні. URL: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/5581-svitovyi-dosvid-derzhavnoii-pidtrymky-agrobiznesu.html> (Дата звернення: 12.04.2019).
3. Коваленко Т. Агροстрахування з державною підтримкою. Агробізнес сьогодні. URL: <http://www.agro-business.com.ua/u-pravovomu-poli/1450-agrostrakhuvannia-z-derzhpidtrymkoiiu.html> (Дата звернення: 01.02.2018).
4. Кулаковська Т. А. Реалії підтримки розвитку агропродовольчого сектору України. *Економічні інновації*. 2013. № 52. С. 103 – 112.
5. Латинін М. А. Оцінка рівня державної підтримки аграрного сектора за допомогою конвенційних методів. *Державне управління: теорія та практика: електронне наукове фахове видання*. 2005. № 1. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/LATININ.htm> (Дата звернення: 01.11.2016).
6. Лебідь В. С. Бюджетне фінансування агропродовольчого сектору України: аналіз, проблеми, шляхи удосконалення. URL: <http://oaji.net/articles/2014/797-1420812802.pdf> (Дата звернення: 01.11.2018).
7. Левандівський О. Т. Механізм державної підтримки АПК. URL: <http://www.pu.if.ua/>

depart/Finances/resource (Дата звернення: 16.04.2018).

8. Мишак І. М. Проблеми і перспективи законодавчого забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2018. № 6. С. 34–43. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2018.06.05> (Дата звернення: 20.03.2018).
9. Онегіна В. М. Державне регулювання цін і доходів сільськогосподарських товаровиробників: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 590 с.
10. Аграрна частина Держбюджету. URL: <http://agroconf.org/content/agrarnachastina-derbyudzhetu-2017> (Дата звернення: 01.03.2018).
11. Непряма державна підтримка за рахунок дії спеціальних режимів оподаткування. URL: <http://minagro.gov.ua/node/20445> (Дата звернення: 01.11.2018).
12. Державна підтримка агропродовольчого сектору у 2017 році. URL: <http://www.aau.org.ua/uk/publications/web/206/> (Дата звернення: 01.11.2018).
13. Гришова І. Ю., Бондаренко В. М., Єліневський В. Ю. Інституційне забезпечення аграрного ринку як чинник продовольчої безпеки. *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2015. Том 19. № 3. С. 4–9.*
14. Гришова І. Ю., Стоянова-Коваль С. С. Аналітичне забезпечення економічного розвитку підприємств з позицій інвестиційної привабливості. *Проблеми і перспективи економіки та управління: науковий журнал*. Чернівці: Черніг. нац. технол. ун-т, 2015. № 2. С. 195–204.

References:

1. Grishova, I. Yu., Dyachenko, O. P. (2016). *Diievist mekhanizmv derzhavnoho upravlinnia v sferi protydii tinovii ekonomitsi v Ukraini. Pravo ta derghavne upravlinnia*, 3, 183–189 [in Ukrainian].
2. Kernasyuk, Y. V. (2014). *Svitovyi dosvid derzhavnoi pidtrymky ahrobiznesu*. URL: <http://www.agro-business.com.ua/ostannia-vip->

novyna/5581-svitovyi-dosvid-derzhavnii-pidtrymky-agrobiznesu.html (Last accessed: 12.03.2019) [in Ukrainian].

3. Kovalenko, T. (2015). Ahrostrakhuvannia z derzhavnoiu pidtrymkoiu. *Ahrobiznes sohodni*. URL: <http://www.agro-business.com.ua/uvpravovomu-poli/1450-agrostrakhuvannia-z-derzhpidtrymkoiu.html> (Last accessed: 01.02.2018) [in Ukrainian].

4. Kulakovska, T. A. (2013). Realii pidtrymky rozvytku ahroprodovolchoho sektoru Ukrainy. *Ekonomichni innovatsii*, 52, 103–112 [in Ukrainian].

5. Latinin, M. A. (2005). Otsinka rivnia derzhavnoi pidtrymky ahrarynoho sektora za dopomohoiu konventsiiinykh metodiv. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka: elektronne naukove fakrove vydannia*, 1. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-1/txts/LATININ.htm> (Last accessed: 01.11.2018) [in Ukrainian].

6. Swan, V. S. (2015). *Biudzhethne finansuvannia ahroprodovolchoho sektoru Ukrainy: analiz, problemy, shliakhy udoskonalennia*. URL: <http://oaji.net/articles/2014/797-1420812802.pdf> (Last accessed: 01.11.2018) [in Ukrainian].

7. Levandivsky, O. T. (2014). *Mekhanizm derzhavnoi pidtrymky APK*. URL: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource> (Last accessed: 16.04.2018) [in Ukrainian].

8. Myshchak, I. M. (2018). Problemy i perspektyvy zakonodavchoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku v Ukraini. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi*

Rady Ukrainy, 6, 34–43. URL: <https://doi.org/10.32886/instzak.2018.06.05> (Last accessed: 20.03.2018) [in Ukrainian].

9. Onegina, V. M. (2007). *Derzhavne rehuliuвання tsin i dokhodiv silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv*. Kyiv: NSC IAE [in Ukrainian].

10. *Ahrarna chastyna Derzhbiudzhetu*. URL: <http://agroconf.org/content/ahrarna-chastina-derbyudzhetu-2017> (Last accessed: 01.03.2018) [in Ukrainian].

11. *Nepriama derzhavna pidtrymka za rakhunok dii spetsialnykh rezhymiv opodatkovannia*. URL: <http://minagro.gov.ua/node/20445> (Last accessed 01.11.2018) [in Ukrainian].

12. *Derzhavna pidtrymka ahroprodovolchoho sektoru u 2017 rotsi*. URL: <http://www.aau.org.ua/uk/publications/web/206/> (Last accessed 01.11.2018) [in Ukrainian].

13. Gryshova, I. Yu., Bondarenko, V. M., Yeliniivskyi, V. Yu. (2015). Instytutsiine zabezpechennia ahrarynoho rynku yak chynnyk prodovolchoi bezpeky. *Derii, V. A. ta in. (Red.), Ekonomichniy analiz: zb. nauk. prats* (T. 19, 3, 4–9). Ternopil: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu «Ekonomichna dumka» [in Ukrainian].

14. Gryshova, I. Yu., Stoianova-Koval, S. S. (2015). Analitychne zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv z pozytsii investytsiinoy pryvablyvosti. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia: naukovyi zhurnal*, 2, 195–204. Chernihiv: Chernih. nats. tekhnol. un-t [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 5 березня 2019 р.